

‘SAVAŞ – ÇOCUK’ İLİŞKİSİNİN KIBRIS TÜRK ŞİİRİNDEKİ YANSIMALARI

Emel KEFELİ*

The Memories of Relationships of child and war in Turkish Cypriot poetry

The autobiographical approaches in the Turkish Cypriot literature are important both in political and social means as well as the literary one. They can be considered as Cypriots' memories. As the Turkish Cypriots, women, men and children, had given a hard struggle to protect their homeland in the near past, this problematic context with in a socio-psychological basis has important reflections in the literature. This article focuses on the specific relationship between “child and war” and describes how this relationship is formed and experienced in the selected poems.

Keywords Cypriot literature, Cypriot Turkish poetry, war poetry, child poetry.

Giriş

Savaş, insanın varolduğu günden beri yaşadığı bir trajedir. Savaşın tarihi, devlet, diplomasi ve strateji gibi kavramlardan çok daha eskidir. Napolyon'un savaşlarına katılan Prusyalı bir subay ve savaş tarihçisi olan Clausewitz, savaşı “politikanın uzantısı” olarak tanımlar.¹ Savaşın politikadan çok daha fazlasını kapsadığını düşünenler bu tanımı eksik bir tanım olarak nitelerler. Ancak modern dünyada gelişen teknoloji ile desteklenen savaşın politikanın oynadığı en tehlikeli oyunlardan biri olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Doğa ve insanlık için büyük bir tehdit oluşturur. Bıraktığı izler nesiller boyu silinmez.

Toplumun yaşadığı acıların, savaşların, zaferlerin edebî eserlere yansımaları kaçınılmazdır. Edebî eserler toplumun belleğidirler.

• Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi - Fen ve Edebiyat Fakültesi

1 John Keegan, *Savaş Sanatı Tarihi*, Çev. Fusun Doruker, Sabah Kitapları, İstanbul 1993

Kıbrıs Türk halkının direnişi, topraklarına sahip çıkma mücadelesi sırasında kadın, erkek ve çocuk yüzlerce masum insan vahşice öldürülür. Tarihi boyutunu ana hatlarıyla bir tablo halinde verdiğimiz² 1963 - 1964 ve 1974 olayları en ince

2 1963-1964 olayları:

<ul style="list-style-type: none"> Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, Kıbrıs Anayasasının değiştirilmesini onerir (30 Kasım 1963) On üç maddelik değişiklik önerisi, Türk toplumunun daha önceden 1959 Londra ve Zürih antlaşmalarıyla kazanmış olduğu hak ve güvencelerin azaltılmasını ongormektedir Türk hükümetinin Makarios'un önerisini reddetmesi ile adadaki iki toplum arasındaki gerginlik kanlı çatışmalara donuşur (6 Aralık 1963)
<ul style="list-style-type: none"> Çıkan olaylar üzerine Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'dan Rum saldırılarına karşı garantör devletler olarak mudahalede bulunmalarını ister (23 Aralık 1963)
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantör devlet olarak ateşkes öneren ortak bildiri yayınlamalarına rağmen Rum çetelerinin eylemleri durmaz
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, Garanti Antlaşmasının kendisine tanıdığı haklara dayanarak Türk jet uçaklarına uyarı uçuşu yapmaları ve Kıbrıs'daki Türk alayına savunma mevzilerine taşınma emri verir (25 Aralık 1963)
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin mudahale hazırlığı karşısında İngiltere 3 garantör devletin işbirliği yapmasını onerir İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ve Kıbrıs hükümetleri ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumu temsilcilerinin katıldığı III Londra Konferansı düzenlenir (15 Ocak 1964)
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye ve Kıbrıs Türk toplumu, anlaşmaların adadaki Türk halkının haklarını korumada yetersiz bulunduğunu savunurken, Yunanistan ve Rum toplumu Kıbrıs Anayasası ve antlaşmalarının Türkiye'ye adaya mudahale hakkı verdiğini ileri sürer Bu durumun adadaki yönetimi bozduğunu one surek Anayasa'nın değiştirilmesini ve Garanti Antlaşmasının feshedilmesini önerir Konferans anlaşma sağlanmadan dağılır
<ul style="list-style-type: none"> Kıbrıs Barış Gucu oluşturulması ve Finlandiyalı diplomat Sokori Tuomioja'nın arabuluculuk yapması kararı alınır (4 Mart 1964)
<ul style="list-style-type: none"> Ancak bu karar Kıbrıs'daki çatışmaları durdurmaz Makarios Londra ve Zürih antlaşmalarının parçası olan Itüfak Antlaşmasını feshettiğini ve askerliği zorunlu hale getirdiğini açıklar Ağır silahlar satın almaya başlaması ile durum gerginleşir
<ul style="list-style-type: none"> Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'in 5 Haziran 1964'de Kıbrıs'a Türkiye'nin mudahale edeceği kararını açıklaması. ABD Başkanı Lyndon Johnson'un diplomatik mudahalesiyle engellenir
<ul style="list-style-type: none"> II Dünya Savaşı sonrasında hızla gelişen Türk - Amerikan ilişkilerini yaralayan sert bir mektupla Johnson, Başbakan İnönü'yu uyarır Bu mektupta Johnson, Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma yapmadan önce ABD'ye danışması gerektiğini, Kıbrıs mudahalesinin bir Türk- Yunan savaşına yol açabileceğini ve bunun da NATO tarafından kabul edilemez olduğunu vurgular
<ul style="list-style-type: none"> Diplomatik görüşmeler devam ederken adada çatışmalar surmektedir
<ul style="list-style-type: none"> Türk Hava Kuvvetleri (8-9 Ağustos 1964) Erenkoy ve Mansura'yı bombalar Bu mudahale ve Birleşmiş Milletler Barış Gucu'nun faaliyetleri sonucunda adadaki çatışmalar azalır Ancak munferid olaylar şeklinde çatışma derinden derine devam etmektedir

ayrıntısına kadar, Akdenizlilere has bir duyarlılık ve yaşanmışlığın buruk tadıyla Kıbrıs Türk edebiyatına yansır.

Bu çalışmada, Özker Yaşın, Fikret Demirağ ve Neşe Yaşın'ın şiirlerinden örneklerle Kıbrıs Türk şiirinde savaş-çocuk ilişkisi ve savaşın aile üzerindeki etkilerinin yansımaları incelenmektedir.

1. Kıbrıs Türk Şiirinde Savaş - Çocuk İlişkisi

Millî benliğin tanınması ve geliştirilmesi Kıbrıs Türk edebiyatının temel unsurlarından biridir.³ 1963 Rum saldırılarına direniş hareketi, Kıbrıs Türk edebiyatında “milliyetçilik” açısından önemli bir tarihtir. O günlerde hunharca öldürülen, özgürlükleri uğruna canlarını feda eden kahramanları anlatan destanlar, şiirler ve ağıtlar yazılır. Bunlar gerçek hayattan edebiyatın dünyasına yansıyan acı sahnelerdir. Kıbrıslı yazar ve şairler eserlerinde bu sahneleri ölümsüzleştirirler.

EOKA'cıların elinde rehin kalan, işkence gören, Türk rehinelere acılarına, kadın, çocuk ve yaşlıların işkence görmelerine, hunharca öldürölmelerine tanık olan Özker Yaşın, *Kanlı Kıbrıs - Bir Şahlanışın Destanı*⁴ adlı kitabında 21-25

1974 Olayları

<ul style="list-style-type: none">• EOKA tedhişçisi Nikos Sampson'un Rum Millî Muhafız Teşkilatı ile birlikte düzenlediğı darbe ile Makarios'u devirmesi ve Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni ilân etmesi ile 1960 Garanti Antlaşması uyarınca, Türkiye Kıbrıs Barış Harekâtı'ni başlatır (20 Temmuz 1974)
<ul style="list-style-type: none">• Türk Silâhlı Kuvvetleri, Girne'de çıkarma, Gonyeli'de hava indirme harekâtına başlar (20 Temmuz 1974)
<ul style="list-style-type: none">• Kısa ama şiddetli çatışmalardan sonra harekât ateşkes ilânı ile sona erer (22 Temmuz 1974)
<ul style="list-style-type: none">• I Cenevre Konferansı yapılır İkincisinin 8 Ağustos'da yapılması kararlaştırılır (25 Temmuz 1974)
<ul style="list-style-type: none">• Rum tarafının ateşkesine uymaması dolayısıyla gerginleşen ortamda II Cenevre Konferansı toplanır (8 Ağustos 1974)
<ul style="list-style-type: none">• Yunan tarafının önerileri raddetmesi ve karşı bir öneri getirmemesi neticesinde Türk tarafı görüşmeleri keser
<ul style="list-style-type: none">• II Kıbrıs Harekâtı başlar (14 Ağustos 1974)
<ul style="list-style-type: none">• BM Güvenlik Konseyinin 360 sayılı kararı doğrultusunda ateşkesin kabul edilmesiyle harekât sona erer (16 Ağustos 1974)

Bu tablo oluşturulurken *Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-2000*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002. cilt 2'den yararlanılmıştır

3 Alı Nesim. *Kıbrıs Türk Edebiyatında Sosyal Konular*. Lefkoşa 1986. s 64 -71

4 Özker Yaşın. *Kanlı Kıbrıs - Bir Şahlanışın Destanı I*, Varlık Yayınları, 1964

Aralık 1963'deki çarpışmaları; *Oğlum Savaş'a Mektuplar*'da⁵ 25 Aralık – 7 Mart 1964 tarihleri arasındaki olayları işler.⁶ *Kıbrıs Türk Mücahitlerinin Sesi Bayrak Radyosu*'nda süreli bir program haline getirdiği *Oğlum Savaş'a Mektuplar* “günlük – şiirler”den oluşur. Tevfik Fikret'in oğlu Haluk'a seslenişini andıran bir ton ile oğluna ve oğlunun şahsında savaşın masum tanıkları olan çocuklara seslenir:

Oğlum Savaş Bir Günlük
Bir günlük bebeciktin
Yeryüzündeki misafirliğinin
İlk günü
26 Aralık Perşembe.

Dilerim Tanrıdan
Çok uzun yıllar yaşayasın
Sağlıkla kaygısız
Bizim acılarımızın tumu
Uğramasın dünyana.

Oğlum Savaş,
Dilerim Tanrıdan
Mutlu bir hayat bağışlasın sana!
Manası ne imiş adının
Kıtaplarda okuyasın yalnız;
“Savaş” nedir bilmiyesin,
“Savaş nedir” görmiyessin.

Bir günlük bebeciktin
Yeryüzünde misafirliğinin
İlk günü
Lefkoşa Hükümet Hastanesinde
Bir oda:
Senin gibi minicik bebekler
Minicik yataklara
Yatırılmış sıra sıra.

Bir günlük bebeciktin
Bir günlük bebeciktin bu odada,
Çiçek kokusu değil,
Süt kokusu değil,
Olu kokusu.

Oğlum Savaş'a Mektuplar (s.21-22)

5 Ozker Yaşın, *Bir Şahlanışın Destanı - Oğlum Savaş'a Mektuplar*, Çevre Yayınları, Lefkoşa 1965. 170 s (Kitap 1965 yılında İstanbul Ekin Basım evinde basılmıştır)

6 Oğlu, tarihe “Kanlı Noel” olarak geçen 25 Aralık 1963'te doğar ve babası evinden iki kilometre uzakta olduğu halde oğlunun doğumunu ancak 10 Ocak 1964 günü öğrenebilir (Bkz. *Oğlum Savaş'a Mektuplar*, s. 6-7)

Oğlunun şahsında, 'savaş yıllarında doğan' çocuğa seslenen ve özelden genele yönelen şair, çocukların kendi neslinin çektiği acıları çekmemelerini, savaşı tanımamalarını diler.

Çiçek kokusu değil / Süt kokusu değil / Olu kokusu ifadelerinde “çiçek ve süt kokusu” ile “ölü kokusu” nun oluşturduğu karşıtlık savaş-çocuk ilişkisindeki karşıtlığı vurgular.

“Ölüler” şiirinde, nedenlerini anlamadığı bir savaşa tanık olan ve hayatını kaybeden çocuğun öyküsü işlenmektedir.

(...)
Hasta annesine ilaç almaya giden çocuk'
Elinde kaldı reçetesi
Vücudu delik deşik
Kurşunlarla
Bir koşede bulundu olusu Ertan'ın.
İşte göğsünden belli
Ataturk İlkokulu öğrencisi ..
Gözleri açık gıtmış,
Hâlâ bakıyor hayretle
“ Ne diye vurdular beni?
İlacını getiremedim anne. ”(...)

Oğlum Savaş'a Mektuplar, (s 23)

Özker Yaşın'ın “Ayvasıl'lı Dokuz Esir” adlı şiiri Ayvasıl, Erenköy, Baf ve Arpalık'ta , Geçitkale ve Boğaziçi'nde (1967) çocuk, yaşlı hunharca öldürülenlere yakılmış bir ağıttır. Ayvasıl'da ninesi ile birlikte öldürülen küçük Ayşe İbrahim'in (10 yaşında) hazin öyküsü de bu dizelerde dile gelir.⁷

Ayvasıl'lı Dokuz Esir
Güneşli bir gündü
1963 yılı
26 Aralık Perşembe.
Güneşli bir gündü
Kıbrıs adasının
Ayvasıl koyunda
Koy meydanında
Bağlanmış dokuz esir
Ayşe İbrahim on yaşında,
Yavrucuk bir ceylân gibi

7 Özker Yaşın şiirlerindeki savaş ile ilgili tabloları romanında geliştirir. Lefkoşa, Mağosa, Limasol, Arpalık, Ayvasıl gibi yerleşim merkezlerinde yaşanan korkunç olayları, Rum baskınlarını *Mucahitler* veya *Kıbrıs'da İnanışlar* adlı romanında işler. Bkz. Gulgun Serdar, *Şairlerimiz Şiirlerimiz – Geçmişten Günümüze Kıbrıs Türk Şiiri*, Lefkoşa, 2000, s. 88

*Bakınır korkak korkak,
Bakınır çevresine,
Geceliği ile alıp getirmişler
Ayakları çıplak
Uşumuş Ayşecik
Sokulur ninesine.*

(...)

*İlkin Ayşecik vuruldu, Elleri bağlı Ayşeciğin,
Ayşecik on yaşında,
Ayşecik getirildi çukurun başına.
Rum itlerinde biri,
Dayadı küçük kızın ensesine tufeği
Ve tetiği çekti
Acımadan.*

*Vurdular sıra ile
Elleri bağlı ihtiyarları
Vuruldu Ayşe Hasan,
Vuruldu Mehmet'le Omer,
Vuruldu Mustafa ile Huseyin*

Oğlum Savaş'a Mektuplar (s.37-41)

Özker Yaşın, şehit pilot yüzbaşı Cengiz Topel için yazdığı şiirde, 1963-64 olaylarının tüm şehitlerine, Ayvasıllı Ayşe'ye ve Doktor İlhan'ın hunharca öldürülen çocuklarına seslenir, bu insanları cennette buluşturur.⁸

“Bekleyen Kadının Dediği”, “Bekleyen Çocuğun Dediği” ve “Bekleyen İhtiyarın Dediği” isimli birbirlerini tamamlayan şiirlerinde çocuk – savaş ilişkisini “anne- baba- çocuk üçgeni” içinde ele alır. Parçalanan ailenin dramını (büyük baba-anne-çocuk) üç nesildeki etkileri ile işler.

*Bekleyen Kadının Dediği
Evinden çıkıp gitmiş ve dönmemiş
Hayat benim
Tekrar kucaklayacak mı beni
Yuvamızı yaktı gâvurlar,
Eşyalarımız yağma edildi
Ne zararı var?*

(...)

*Sen geriye dön eşim, hayat yoldaşım,
Yeniden başlarız hayata,
Yeniden kurarız yıkılan yuvamızı (...)*

Oğlum Savaş'a Mektuplar (s.165)

mısralarında annenin (bekleyen kadın) bakış açısından parçalanmış aile işlenir.

Bekleyen Çocuğun Dediği

Evinden çıkıp gitmiş ve gelmemiş
 Canım babacığım benim,
 Öyle hasretim masallarını dinlemeye
 Okulda yeni şiirler öğrendim baba
 Sen olmazsan kime okurum ATATÜRK şiirini
 Babacığım şeker bayramında
 Sabah seni aradım,
 Seni aradım elin öpmeye.
 “Babanı gâvurlar öldürdü “ diyor
 Komşu çocukları.
 İnanmadım babacığım
 Geleceksin değil mi?
 Bugün geleceksin değil mi?

Oğlum Savaş'a Mektuplar (s.166)

mısraları, babasız kalan çocuğun (bekleyen çocuk) özlemine ifade eder.

Bekleyen İhtiyarın Dediği
 Oğul nice umutlarla büyüttüm seni
 Bu yaşa getirinceye dek:
 Neler çektim anlatması zor.
 (...)
 Şimdi bekliyorum umutla
 Bekliyorum seni oğul,
 Bugün geleceksin değil mi?

Oğlum Savaş'a Mektuplar, (s 167)

mısralarında ise şair, oğlunu yitiren babanın (bekleyen ihtiyar) acısını anlatır.

Tematik olarak birbirlerini tamamlayan bu şiir örneklerinde, savaşın aile hayatı üzerindeki olumsuz etkileri bir hikâye örgüsü içinde işlenmektedir. Bu şiirlerin yazıldığı tarih olan 1965 yılı, savaş acılarının ve milli duyguların en yoğun hissedildiği dönemdir. Devrin bu özelliği Özker Yaşın'ın şiirlerinde kendisini hissettirir.

“Ben oğulları ölmüş, dönmemiş anaların olduğu bir toplumun çocuğuyum. Acılarımı yazdığım anaların, iki toplumun da analarını kapsadığımı özellikle belirtmek isterim.”⁹ diyen Fikret Demirağ, *Hüzün Ana*¹⁰ adlı şiir kitabında savaşın izlerinin Türk toplumu, Rum toplumu ayırımı yapmadan Ada halkı kapsamında ele alır.

9 Gulgun Serdar. age , s 85

10 Fikret Demirağ, *Hüzün Ana*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa 1996

“Anaların küçük kızlarına dipnotu”nda babasız kalan yavrusuna anne şu dizelerle seslenir.

(Büyüyor mu barışın ekini yüreğinde ?
 Büyüsün, Hüzün kızım!
 Bırak uyusun babacık zaman gömütlüğünde!
 Sen barışa büyü artık, güllökân kızım,
 aklın bahar seliyle,
 bırak uyusun babacık zaman gömütlüğünde!

Hüzün Ana (s. 184)

Bir neslin acılarını ‘eşini kaybeden anne’ ve ‘babasını kaybeden çocuk’ çerçevesinde ele alan bu mısralarda geçmişi, kaybettikleri ile birlikte zamana gömerek, geleceği barış içinde yaşamak isteyen bir annenin yakarışı vardır.

“Çocuğunu Kaybeden Ana”da savaşın elinden aldığı yavrusu için ağlayan bir ananın acıları dile gelir.

(...)

Umut beslemez artık, ve tansık beklenemez
 Baklavalı kazaklar örüp beklediğim fidanım için
 (çıkıp gelse mersin dallarıyla döşerdim yollarını!)
 Artık salkım vermeyen asma, meyve tutmayan zerdaliyim!
 Ben bir anayım, deliyim , ağlıyorum eşiğinde kapımın.
 Dışım da kışın yakın rahmeti, içimde sonyazın hüznü.
 Ne omzu kalabalıklar geçti, asfalt ezen bandolar
 Acının çökerttiği zayıf ana omuzlarımın yanından!
 Bundan sonra olsa olsa ne olur artık kadınlığımdan!
 Bir dal bulmak istiyorum, barış açan bir dalcık,
 Son bir kez bakmak için, giderken buralardan.
 Duruyorum eşiğinde kapımın, içimde sonsuz sonyaz!

Hüzün Ana (s.171-172)

‘barış açan bir dalcık’ bulmak isteyen kadın, savaşın darmadağın ettiği bir yuvanın acılarını bilen ve gelecek nesillerin aynı acıları yaşamamasını dileyen bir kadındır. Barış, savaşı yaşamış tüm annelerin ve eşlerin dileğidir.

Ne omzu kalabalıklar geçti, asfalt ezen bandolar
 Acının çökerttiği zayıf ana omuzlarımın yanından!

mısralarında ‘yavrusunu kaybeden kadın’ın savaşa ve savaş sonrasında yaşananlara yönelttiği eleştiri ve sitem “omzu kalabalıklar”, “asfalt ezen bandolar” ile “acının çökerttiği zayıf ana omuzları” ifadelerindeki karşıtlıkta gizlidir.

Demirağ'ın “Gebe ve Sarsıntı” isimli şiirinde, savaşın sosyal hayat üzerindeki etkilerinin bir başka boyutu işlenmektedir. 8.05.1987 tarihinde yazılan şiirde¹¹ savaşın sona ermesine rağmen annenin çocuğunu savaşın izlerinden koruması gerektiği vurgulanır. Kıbrıs'ta aynı tarihlerde yaşanan bir olayın sanata aksi olarak¹² gördüğümüz bu örnek, Kıbrıs Türk edebiyatı incelemelerinde tarihin ve sosyal hayatın etkisini vurgulaması bakımından önem taşır.

İkide bir, bir sarsıntıyla
sarsılıyorsa ipteki çocuk bezleri
bu da bir gündem maddesidir:
Nerden gelir (onları gömmedik miydi)
-en küçük esintide yaz geceleri-
o yüzlerce kurbanın ölü kokusu?
Hala saklıyorsa beyin kıvrımları
Patlamamış bir havan mermisi,
çocuklar sokağa nasıl bırakılabilir!
(...)

Diyebileceğim: *Dalındaki tek 'meyve'ni*
şimdilik 'yapraklarının' arasına al
bir süre daha koru annesi!

Hüzün Ana (s.191-192)

“Beyaz Evin Önündeki Kız” isimli şiirinde ise Demirağ, “büyük anne-
anne- kız” üçgeninde savaşın üç farklı nesli temsil eden üç kadın üzerindeki etki-
lerini işler.

Beyaz evin önünde
çiçek açmış gibi kız

Patlamaya hazırlanan
bir tomurcuk gibiydi
daha geçtiğimiz yaz
(...)

Babasını alan o Kanlı Temmuz,
umursamaz nerelerde
annesi gece gündüz
Nenesi dersiniz
bir yas yontusu, dilsiz
Verandada oturup

11 Fıkret Demirağ, a.g.e. s 192.

12 1967 yılında sokakta bulunduğu bir bomba ile oynarken bombanın elinde patlaması sonucu hayata veda eden küçük Mustafa Kemal Denizer; 1987'de sahilde bulunduğu bir bombanın patlaması sonucu feci şekilde can veren Remzi Göğüş (1974 şehidi Remzi Göğüş'un aynı adı taşıyan oğlu) aradan yıllar geçmesine rağmen savaşın izlerinin ada halkını, özellikle de çocukların hayatını, ciddi şekilde tehdit ettiğini gösteren örneklerdir.

akan zamana bakar
 bütün gün, yüzü ıssız
 Olayları, tarihleri
 birbirine karıştırır,
 kocasız, dostsuz, oğulsuz

Huzun Ana, (s.193)

Üç nesli bir arada değerlendiren bu şiirde, üç kadının ortak yönü, kendi dünyalarına kapanmalarındır. Aile dağılmış her kadın, kendi yaşantısını sürdürme savaşı vermektedir. Genç kız, sevdiğine; anne, yaşam mücadelesine; büyük anne ise anılarına tutunmaya çalışır.

Fikret Demirağ'ın

Suda akıp giden bir çocuk sesiydi;
 Çocukluğunu çiğnerken bir asker jeipi
 Hayat ilk dişlerini gösteriyordu O'na

dizelerinde çizdiği tablo, dünyada yaşanan savaşlardan herhangi birine ait çarpıcı bir fotoğraf karesidir adeta. “Ayvasılı”lı Dokuz Esir”deki Rumlar tarafından katledilen Ayşe, bu şiirde yerini “savaşın etkilerine maruz kalan çocuk “ imgesine bırakır.¹³

“Ölücükler” adlı şiirinde Neşe Yaşın, savaş-çocuk ilişkisini ‘savaşın tanığı ve kurbanı olan Kıbrıslı çocuk’ düşüncesi etrafında işler.

Türk tarafında
 Bir küçük mezarlıkta
 Savaş kurbanı
 Bir Kıbrıslı çocuk
 Dedi ki;

“ İnsanlar ben neden öldüm
 insanlar henüz bebektim
 bir suç işlemedim
 Neden koydunuz beni karanlığa?”

Rum tarafında
 Bir küçük mezarlıkta

13 1963-1964 olaylarında, *Şehit Aileleri ve Malul Gaziler Derneği*'nin verilerine göre kadın,erkek ve çocuk birçok kişi hunharca öldürülmüştür Ayvasılı, Erenkoy, Baf ve Arpalık'ta 1967'de, Geçitkale ve Boğaziçi'nde sivil Türkler topluca katledilerek toplu mezarlara gomulmuştur Çocuklar açısından bakıldığında, sayısal olarak tam bir tespit yapılamamış olmasına rağmen derneğin Lefkoşa'daki merkezının duvarlarını kaplayan çocuk fotoğrafları savaşın çirkin ve acımasız yuzunun canlı bir kanıtıdır

Hasan Rahmı (15), Zahide Rahmı (12), Ahmet Rahmı (7), Şerife Rahmı (5), Mustafa Rahmı (2) isimlerinde aynı aileye mensup beş çocuğun canlı canlı kuyuya atılarak öldürülmüş olması 1963'den günümüze ulaşan birçok acı oykuden sadece birisidir

Mağosa'ya 15 km uzaklıkta bulunan bir Türk koyu olan Atlılar Koyu 15 Ağustos 1974 tarihinde kurşuna dizilen 37 Turke mezar olur Kadın, erkek ve çocukları kurşuna dizilerek öldürüldüğü koyde cesetler ust uste çukura atılmış ve üzerlerinden buldozerle geçilmiştir Atlılar Toplu Mezarı olarak anılan bu bölgedeki bu mezar 21 Ağustos 1974 tarihinde ortaya çıkarılır Bu 37 kişi içinde yaşları 16 gunkluten 9 yaşa kadar değişen pekçok masum “ savaş kurbanı” bulunmaktadır

Bir harnup ağacının altında

Bir Kıbrıslı çocuk daha

Dedi ki:

“Neden öldüm ben

bir suç işlemedim

tırmanmak istiyordum harup ağacına

Neden koydunuz beni karanlığa?”

*Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi*¹⁴ (s.287)

Şiirde, savaş – çocuk ilişkisi ‘Türk tarafında’ ve ‘Rum tarafında’ olmak üzere iki ayrı cepheden işlenir. Türk tarafı ve Rum tarafında ölen çocuklar ‘Kıbrıslı çocuk’ başlığı altında birleştirilir, ‘Kıbrıslı’ kimliği vurgulanır. Kıbrıs ağzında özel bir kullanım olan *-cık* son ekinin (mezarlık) ve Kıbrıs halk kültürünün simgelerinden olan ‘harnup ağacı’ nın kullanılması dikkat çekicidir. Bu ifade özellikleri ‘Kıbrıslı’ kimliğini vurgular.

Sonuç:

- Seçilen şiirlerde savaş - çocuk ilişkisi, 1- Savaşın içine doğan çocuk, 2- Savaş kurbanı olan çocuk 3- Parçalanan aile içinde çocuk gibi farklı açılardan; ‘anne-baba-çocuk’; ‘nine-anne-genç kız’ üçgeninde; eşini kaybeden kadın/dul kadın; yetim kalan çocuk; oğlunu kaybeden ana/baba imgeleri ile işlenir.

- Çocuk, ‘savaşın masum tanığı’/ ‘savaş kurbanı’ olarak ele alınır. Gelecek nesillerin savaşın acılarını yaşamamaları dileği, şiirlerin ortak paydasıdır.

- Özker Yaşın’ın 1965’te yazdığı şiirlerde savaş-çocuk ilişkisi “Kıbrıs Direniş hareketi ve çocuk” bağlamında işlenmekte ve Ada’da yaşanan acılar millî açıdan dile getirilmektedir. Fikret Demirağ ve Neşe Yaşın’ın 1965’ten sonra yazdıkları şiirlerde ise savaş-çocuk ilişkisi evrensel bir boyutta ele alınmakta; Türk ve Rum tarafı ayrımı olmaksızın “savaş kayıpları” genel anlamda işlenmektedir. Bu değişimde zamanın etkisi olduğu gibi, siyasî görüşlerin de önemli katkısı vardır.

Neşe Yaşın örneğinde olduğu gibi ‘savaş kurbanı olan çocuk’ işlenirken, ‘Kıbrıslı’ kimliğinin vurgulanması, Kıbrıs Türk edebiyatında çok boyutlu bir araştırma konusu olan kimlik meselesini dile getirmesi bakımından ayrı bir önem taşır

Kıbrıs Türk edebiyatında edebî eserler, yaşanan olaylar ile beslenen, yaşananları nesillere aktaran birer ek belge olma özelliği taşımaktadırlar. Kıbrıs Türk halkının belleğidirler. Sosyolojik, tarihî ve otobiyografik okumalarla çözümlendiklerinde ayrı bir anlam kazanırlar.

14 Mehmet Yaşın. (Haz) *Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi* (18 yy - 20 yy), YKY. İstanbul 1994